

Diferencie v komunikácii žurnalistov a žurnalistiek

OLGA ŠKVARENINOVÁ

Kľúčové slová: verbálna a neverbálna komunikácia – pohlavie v komunikácii – sociálna prezentácia pohlaví – sexuálne stereotypy v jazyku – reč mužov a žien

Komunikáciu ovplyvňuje celý rad faktorov, ktoré na ňu vplývajú rozdielnymi, ale jasne identifikovateľnými spôsobmi. Jedným zo silných extralingvistických činiteľov, ktoré ovplyvňujú výber verbálnych a neverbálnych prostriedkov v procese dorozumievania, je pohlavie komunikantov. Muži a ženy totiž rozdielne chápu komunikáciu, rozdielne štylizujú, rozdielne prijímajú partnerove repliky. Biológia človeka nemôže mať vplyv na jeho prístup k jazyku.

Prvé príspevky o diferenciách v reči mužov a žien môžeme nájsť už pred viac ako 100 rokmi v novinách *The Revolution*, ktoré vychádzali v New Yorku v rokoch 1868 – 1871.¹ Neskôr sa touto problematikou podrobnejšie zaoberal dánsky lingvista O. Jespersen.² Vzrastajúci záujem o výskum rozdielov v komunikácii mužov a žien môžeme pozorovať až v posledných troch desaťročiach. V našej lingvistike sa však reči mužov a žien doteraz osobitná pozornosť nevenovala. Len okrajovo sa tejto problematiky dotýka J. Mistrík,³ viac o tom možno nájsť u V. Krupu⁴ a u O. Škvareninovej.^{5, 6} Otázky diferencií medzi rečou mužov a žien sú rozpracované najmä v zahraničnej literatúre, napríklad v prácach D. E. Allen – R. F. Guy,⁷ M. La France – C. Mayo,⁸ Ch. Kramarae,⁹ D. Tannenová.¹⁰, S.

¹ WEST, C. – LAZAR, M. M. – KRAMARAE, CH.: Gender in Discourse. In: Discourse as Social Interaction. Discourse Studies: A Multidisciplinary Introduction. Red. T. A. van Dijk. Broughton: The Cromwell Press Ltd 1997, s. 119.

² JESPERSEN, O.: Language: Its Nature, Development and Origin. London: Allen and Unwin 1922.

³ MISTRÍK, J.: Variácie reči. Bratislava: Smena 1988. 168 s.

⁴ KRUPA, V.: Jazyk – neznámy nástroj. Bratislava: Slovenský spisovateľ 1991.

⁵ ŠKVARENINOVÁ, O.: Rečová komunikácia. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1995. 168 s.

⁶ ŠKVARENINOVÁ, O.: Špecifiká v reči mužov a žien. In: Sociolingvistika a areálová lingvistika. Sociolinguistica Slovaca 2. Zost. S. Ondrejovič. Bratislava: Veda 1996, s. 40 – 44.

⁷ ALLEN, D. E. – GUY, R. F.: Conversation Analysis. The Sociology of Talk. Mouton: The Hague 1974. 284 s.

⁸ LA FRANCE, M. – MAYO, C.: A review of nonverbal behaviors of women and men. In: Western Journal of Speech and Communication, 43, 1979, s. 96 – 107.

⁹ KRAMARAE, CH.: Women and Men Speaking. Rowley: Newbury House Publishers 1981. 178 s.

¹⁰ TANNEN, D.: You Just Don't Understand. Women and Men in Conversation. Ney York: Tandom House 1991. 332 s.

Weitz.¹¹ V súčasnosti sa touto problematikou zaoberá antropológia, lingvistika, filozofia, psychológia, sociológia, teória komunikácie. Bádatelia využívajú rozdielne metódy výskumu, zahŕňajúc etnografické pozorovania, laboratórne pokusy, dotazníky, textové a konverzačné analýzy. Väčšina súčasných výskumov sa realizuje prevažne v anglickom jazyku na respondentoch z USA a zo západnej Európy.

Mnoho diferencií medzi pohlaviami vytvára spoločnosť, v ktorej človek žije a ktorá mu často prezentuje typické chápanie muža a ženy. Postavenie muža sa napríklad v našej spoločnosti spája s takými vlastnosťami, ako je dominancia, zmysel pre samostatnosť, sebavedomie, chabrosť, racionálnosť, objektívnosť; postavenie ženy s vlastnosťami, ako jemnosť, citovosť, altruizmus, emotívnosť, subjektívnosť. Muži sú vykresľovaní ako silní a odvážni, ženy ako slabé, ostýchavé a trpezlivé. Tieto normy sú vštepované už deťom: chlapci sa snažia neplakať, byť smelí, chabří, dievčatá chcú niečo alebo niekoho opatrovať, byť milé, poslušné. V dospelosti sa zasa snažíme dokumentovať nielen to, že sme mužom/ženou, ale i to, že sa správame ako muž/žena – veď sa to od nás aj očakáva.

V románoch a v časopisoch sú muži často stvárnení v úlohe politika, šéfa, finančníka, obchodníka, ale aj delikventa a rebela. Ženy sú zobrazované v domácom prostredí, vo svete módy a v emocionálnych situáciách. Podobnú klasifikáciu mužov a žien nájdeme aj v reklame. Muž tu navyše vystupuje ako ten, kto žene vysvetľuje, ako funguje výrobok, ako s ním manipulovať, prípadne demonštruje jeho nové vlastnosti.

Spoločnosťou prezentované diferencie medzi pohlaviami samozrejme nachádzajú odraz v jazyku. V ňom sa prejavujú základné asymetrie na osi muž – žena predovšetkým v lexike. A. P. Nilsen¹² pri analýze 517 lexikálnych jednotiek zistil, že slová označujúce prestíž sa šesťkrát častejšie vyskytujú v spojení s mužom ako v spojení so ženou a že slová s negatívnou konotáciou sú o 20% frekventovanejšie v súvislosti so ženou ako v súvislosti s mužom. Fakt, že žena sa spája s negatívnym hodnotením častejšie ako muž, potvrdzuje aj Synonymický slovník slovenčiny,¹³ v ktorom je pri slove muž (chlap) uvedených 8 synonym, z toho nie je ani jedno s kvalifikátorom pejoratívny, pri slove žena je 21 synonym, z ktorých je 42,9% pejoratívnych a vulgárnych.

Asymetrie sa vyskytujú aj pri používaní mien. P. M. Smith¹⁴ poukazuje na to, že z generácie na generáciu prechádza viac mužských krstných mien ako ženských. Tento fakt sa odráža aj v derivácii: od mužských krstných mien je odvodených viac ženských ako naopak. Pokiaľ ide o používanie priezvisk, v mnohých krajinách Európy a Severnej Ameriky je zaužívaným zvykom, že žena po svadbe prijme manželovo priezvisko. Preto sa hovorí, že rodina vymrie, ak sa v nej nenarodí chlapec, alebo že syn je pokračovateľom rodu. Ženu často posudzujeme podľa rodiny, do ktorej sa vydala a vieme len veľmi málo – alebo nevieme vôbec nič – o rodine, v ktorej sa narodila.

¹¹ WEITZ, S.: Sex differences in nonverbal communication. *Sex Roles*, 2, 1976, s. 175 – 184.

¹² NILSEN, A. P.: Linguistic sexism as a social issue. In: *Sexism and Language*. Red. A. P. Nilsen – H. Bosmajian – H. L. Gershuny – J. P. Stanley. Illinois: National Council Of Teachers of English 1977, s. 1 – 26.

¹³ Synonymický slovník slovenčiny. Bratislava: Veda 1995. 998 s.

¹⁴ SMITH, P. M.: *Language, the Sexes and Society*. Oxford: Redwood Burn Ltd 1985. 212 s.

Diferencie možno nájsť aj v uplatňovaní oslovení. Kontrastívny pár pani – slečna používame, aby sme odlišili vydaté ženy od slobodných, no podobný rozdiel sa v oslovení mužov nevyskytuje. Analogická situácia je aj v anglickom oslovení Mrs. – Miss, Mr., vo francúzskom Madame – Mademoiselle, Monsieur, v nemeckom Frau – Fräulein, Herr, v španielskom Señora – Señorita, Señor.

Ďalšia asymetria sa odráža v používaní menného rodu, a to v prospech mužského rodu. Lingvistické slovníky ponúkajú adjektíva v mužskom rode, prechýlené ženské substantíva sa hniezdujú do jednej heslovej state pod substantívum mužského rodu. Túto skutočnosť dokumentujú aj výsledky výskumu A. Grahama,¹⁵ ktorý analyzoval lexiku z kníh a časopisov určených deťom. Zistil, že zámená on a jeho sa vyskytli v textoch štyri razy častejšie ako zámená ona a jej, pričom zámeno on bolo len v 3% prípadov použité v gnómickom mužskom rode. V úvode do Satowovej Príručky diplomatickej praxe editori konštatujú,¹⁶ že hoci v 20. storočí pracujú v diplomacii aj ženy, neustále opakovanie osobných zámen „he“ a „she“ v tejto publikácii by bolo neznesiteľné a únavné. Z toho dôvodu sa v príručke používa len zámeno „he“, ktoré zastupuje mužský aj ženský rod.

Substantíva mužského rodu uprednostňujeme aj vtedy, ak komunikujeme o oboch pohlaviach súčasne. Zdá sa, že staré pravidlo „dámy pred pánmi“ tak viac porušujeme, ako dodržiavame. Na ilustráciu uvedieme iba niekoľko všeobecne známych ustálených spojení: muž a žena, syn a dcéra, brat a sestra, kráľ a kráľovná, Adam a Eva. Vo všeobecnosti však vieme málo o sociálnom alebo psychologickom vplyve slovosledu takýchto ustálených spojení. Takisto nie je preskúmaná ani otázka, či skutočnosť, že ženy sa často spomínajú až na druhom mieste, nesignalizuje percipientovi, že ženy majú nižší status ako muži. Táto hypotéza by mohla platiť iba v tom prípade, ak sa preukážu konotácie uvedených spojení so slovosledom ďalších ustálených slovných spojení, ako dobrý – zlý, bohatý – chudobný, deň – noc, veľký – malý, život – smrť. Zásada prednosti žien pred mužmi sa dôsledne dodržiava v oslovovaní, keď ku kolektívu hovorí jednotlivec, napríklad vážené dámy, milí páni; kolegyne a kolegovia. V mnohých prípadoch sa tu však uplatňuje gnómický mužský rod.

V anglickej štylistike nájdeme aj také odporúčania, aby žurnalisti vo svojich príspevkoch nepoužívali slová, z ktorých jasne cítiť pohlavie a aby sa tak vyhli diskriminácii pohlaví (rozumej žien). Vľavo sú uvedené slová vyjadrujúce nadradenosť mužov, vpravo odporúčané a – prijateľnejšie – ekvivalenty:

policeman – police officer
 fireman – firefighter
 postman – letter carrier
 congressman – member of Congress
 salesman – sales representative
 statesman – diplomat, official
 waiter/waitress – server
 housewife – homemaker.^{17, 18}

¹⁵ GRAHAM, A.: The making of a nonsexist dictionary. In: *Language and Sex: Difference and Dominance*. Red. B. Thorne – N. Henley. Rowley: Newbury House 1975.

¹⁶ GORE-BOOTH, L. – PAENHAM, D.: *Satow's Guide to Diplomatic Practice*. London: Longman 1977.

¹⁷ MENCHER, M.: *News Reporting and Writing*. 5. vyd. Columbia University: Wm. C. Brown Publishers 1991, s. 365.

¹⁸ <http://www.masscomm.eku.edu/Fraas/NEWS/docs/style.htm>

Asymetrie a diferencie medzi pohlaviami, ktoré vytvára spoločnosť a ktoré – ako sme ukázali – nachádzame aj v jazyku, sa prejavujú v celom komplexe reči. V nadväznosti na náš predchádzajúci výskum¹⁹ sme očakávali, že diferencie v reči mužov a žien sa objavujú nielen v bežnej konverzácii, ale aj v pracovnom procese. Predpokladali sme, že rozdiely medzi rečou žurnalistov a žurnalistiek sa budú objavovať – raz menej, raz viacej – vo všetkých zložkách prejavu. Stanovili sme si tieto hypotézy: pokiaľ ide o zvukovú stránku prejavu, žurnalistky v porovnaní so žurnalistami budú hovoriť rýchlejšie, budú viac varírovať intonáciu prejavu a budú dôslednejšie dodržiavať spisovnú normu výslovnosti. V lexike sme predpokladali, že žurnalisti použijú viac podstatných mien a menej slovies a častíc ako žurnalistky. V replikách žien bude použitej viac lexiky vyjadrujúcej neurčitost' ako v replikách mužov. Pokiaľ ide o kompozíciu prejavu, očakávali sme, že žurnalistky budú častejšie prerušovať partnera v dialógu, častejšie budú hovoriť simultánne s ním a budú uplatňovať dlhšie repliky ako žurnalisti. Vo využívaní neverbálnych prostriedkov sme predpokladali frekventovanejšiu gestikuláciu a častejšiu mimiku u žien ako u mužov.

Výskumný materiál tvoria videonahrávky diskusných televíznych relácií O päť minút dvanásť (STV 1), Na telo, Sito, Nočné lampy (TV Markíza), odvysielané v mesiacoch október – november 2000 a marec – apríl 2001. Z uvedených relácií sme prepísali repliky žurnalistov a žurnalistiek, nad ne sme zaznačovali ich neverbálne reakcie (pokiaľ ich bolo vidno na televíznej obrazovke). Získali sme takmer 300 strán textu. Z našich výskumov vyplynulo, že diferencie v reči žurnalistov a žurnalistiek existujú.

Pokiaľ ide o zvukovú stránku prejavu, z fyziológie ľudského hlasu vyplýva, že muž má nižšie a žena vyššie posadený hlas. Je to preto, lebo mužské hlasivky kmitajú pomalšie ako ženské. Ženským vyšším hlasom sa dajú pri nezmenenej sile hlasu dosahovať vyššie rýchlosti ako mužským nižším hlasom. Muž môže spravidla zrýchliť tempo svojho prejavu len pri súčasnom zvyšovaní sily hlasu. Aj preto na stenografických súťažiach diktujú ženy. Náš výskum potvrdil, že novinárky hovoria rýchlejšie ako novinári. Za rovnaký časový úsek ženy vyslovili v priemere o 20% viac slabík ako muži. Intonácia žien bola variabilnejšia ako intonácia mužov, niekedy však prechádzala až do afektovania. Kým u žurnalistiek sme pozorovali snahu o akúsi „očarujúcu“ artikuláciu, u žurnalistov sme takéto tendencie nezaznamenali. Potvrdila sa aj hypotéza, že ženy artikulujú zreteľnejšie ako muži. S prepisom ich textov sme mali menej problémov ako s dešifrovaním reči mužov. Nepotvrdil sa však náš predpoklad, že žurnalistky kladú väčší dôraz na ortoepiu ako ich kolegovia. Tu ide skôr o mieru ovládania správnej výslovnosti, ktorá nesúvisí s pohlavím komunikanta, ale s jeho profesionalitou.

V našom výskume sme podrobnejšie analyzovali lexiku, ktorá je základným elementom rečovej komunikácie a predstavuje pevnú jednotku analyzovania. Inventár slov a rozmanitosť ich používania môžu byť totiž presne definované a zovšeobecnené do podrobných zoznamov. Hoci sa s takto získanými zoznamami slov často nakladá staticky, je možné postihnúť dynamické zmeny lexiky v komunikácii. Výskum lexiky u nás sa donedávna orientoval prevažne na písaný jazyk, ktorý je však veľmi silno ovplyvňovaný formálnymi konvenciami syntaxe a štýlu a taktiež požiadavkami

¹⁹ ŠKVARENINOVÁ, O.: c. d., 1996, s. 40 – 44.

redakcie, prípadne vydavateľa. Preto by sme písaný jazyk mohli považovať za takú špeciálnu formu jazyka, ktorá je starostlivo zbavená gramatických chýb a fragmentov reči. Len ústna reč však manifestuje pravidelnosti a nepravidelnosti v používaní jazyka.

V lexike, ktorú sme analyzovali, nás zaujímali predovšetkým dve hlavné charakteristické črty slovných zásob respondentov: 1. počet použitých slov vo všetkých ich tvaroch, 2. frekvencia slov. Vychádzali sme z premisy, že čím je rozsah použitej slovných zásob väčší, tým väčšie množstvo informácií sa prenáša. Vzrastajúci počet opakovaných slov indikuje vzrast interakcie medzi partnermi bez korešpondujúceho rozsahu výmeny informácií. Predpokladali sme, že frekvencia použitých slov vzrastie v druhej polovici dialógu.

Percentuálne vyjadrenie používania lexiky dokumentuje nasledujúca tabuľka:

Slovné druhy	Muži	Ženy
Podstatné mená	27,87	23,94
Prídavné mená	8,95	8,22
Zámená	13,43	13,75
Číslovky	1,99	0,22
Slovesá	16,17	20,85
Príslovky	8,21	5,76
Predložky	10,69	9,09
Spojky	6,96	9,53
Častice	3,98	7,99
Citoslovčia	1,74	0,67

Tabuľka ukazuje, že v reči novinárov je väčšie percentuálne zastúpenie podstatných mien, čísloviek a prísloviek, v reči novinárok sloviac. Z toho možno usudzovať, že reč mužov je razantnejšia a faktograficky nasýtenejšia ako reč žien. Odchýlka v uplatňovaní častíc súvisí jednak s väčšou citovou zaangažovanosťou žien na komunikácii a jednak s vyjadrovaním neistoty. V replikách žurnalistiek sa vyskytlo spojenie častíc s nezaokrúhlenými číselnými údajmi, napríklad **asi 6** ľudí, **okolo 11** hostí, **približne 4** dohody, čo by mohlo byť prejavom nedostatku istoty. Častice, ktoré podčiarkujú približnosť číselného údaja, sa totiž nemôžu spájať s presnými údajmi, ale len s okrúhlym číselným údajom (asi 5, okolo 10).²⁰ Častejšie využívanie spojok v reči žien súvisí s rozvetvenejšou vetnou skladbou. Odchýlka v uplatňovaní citoslovieč súvisí s tým, že žurnalisti využívali viac váhavých vyplnených páuz. V používaní ostatných slovných druhov sú len nepatrné odchýlky. Vysoké percentuálne zastúpenie zámen v reči oboch pohlaví je spôsobené nadmerným používaním ukazovacích zámen, ktorými si komunikanti pomáhali vo vyjadrovaní, napríklad vráťme sa ešte k **tomu** vášmu životopisu; **tá** zmena v **tom** vedení; **tí** politici, ktorí sa **tým** rožkom opíjajú.

²⁰ MISTRÍK, J.: Štylistika. 3. vyd. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1997, s. 54.

Frekvencia slov, ktoré sa v texte vyskytli len raz, vzrástla v druhej polovici dialógu o viac ako 25%, čo znamená, že v druhej polovici interakcie žurnalisti a žurnalistky poskytovali viac informácií ako v jej prvej časti. Pravdepodobne to súvisí s klesajúcou trémou a so vzrastajúcou mentálnou a sociálnou väzbou medzi partnermi.

Reč žurnalistov a žurnalistiek sa odlišovala aj v kompozícii prejavu, a to tak, že ženy častejšie prerušovali partnera, viac sa snažili usmerňovať a korigovať jeho reč. Niektoré vstupovali až nespoločensky do partnerovej repliky. O 30% častejšie ako novinári nadviazali na partnerovu repliku bez pauzy a o takmer 60% častejšie vstúpili do partnerovej repliky tak, že hovorili simultánne s ním. Žurnalistky o 40% častejšie ako žurnalisti vyjadrovali hosťovi/hostke relácie spätnoväzbové reakcie, a to verbálne (isto, dobre, áno, hm) alebo neverbálne (prikyvovanie hlavou, úsmev).

Výskum ukázal, že ak sa žurnalisti a žurnalistky sa nepridržiavajú striktné scenára, v ich reči je viac defektov, a to bez ohľadu na pohlavie hovoriaceho. V skúmaných textoch sa v takýchto situáciách približne po každom desiatom slove vyskytlo opakovanie slov alebo konštrukcií, rektifikácia, elidovanie textu. Opakovanie súviselo najmä s nemožnosťou/neschopnosťou hovoriaceho plynulo sa vyjadriť, alebo so snahou nájsť vhodnejší výraz, napríklad ale **to je... to je** v rámci zákona; vy ste už v čase prepuknutia **tejto... tejto** kauzy boli; výzva smerom k ľuďom, **aby sa... aby sa**. Opakovania sa vo vyše ako 50% prípadov vyskytli na začiatku otázky, napríklad **Podľa vás... podľa vás**, treba ju reformovať?; **Vy ste... vy ste** o tom presvedčený?; **Cítite... cítite** sa byť poškodený?; **Môžete, môžete** dať ruku do ohňa?, a to opäť bez ohľadu na to, či hovoril muž, alebo hovorila žena. Pokiaľ ide o rektifikácie, viac ako 95% z nich predstavovali vlastné rektifikácie, t. j. také, keď hovoriaci opravuje sám seba, a menej ako 5% cudzie rektifikácie, t. j. také, keď opravu vo výpovedi robí druhý partner, v našom prípade jeden zo žurnalistov opravuje svojho kolegu. Podľa O. Müllerovej je spoločnou príčinou všetkých druhov vlastných rektifikácií skutočnosť, že hovoriaci nemá v určitom okamihu presnú predstavu o tom, ako bude text pokračovať, zisťuje, že spôsob, akým začal svoju repliku, z nejakého dôvodu nevyhovuje, a tak musí pôvodnú formuláciu opraviť, pozmeniť, modifikovať.²¹ Vo vlastných rektifikáciách boli najčastejšie zastúpené významové rektifikácie, napríklad Myslíte si... teda... **je to takto**; neurobíme to... teda... **nemali by sme to robiť**; to som nepovedal... **nemohol povedať**. Gramatické a výslovnostné rektifikácie boli zastúpené minimálne, napríklad Idem pre... **po** ďalšieho hosťa; pred zjazdom... **zjazdom**. Pokiaľ ide o cudzie rektifikácie, vyvolali ich predovšetkým ťažkosti hovoriaceho produkovať text, napríklad Je to... vychádza to z vášho vnútra... teda vaše presvedčenie... **je to vaše presvedčenie**. Cudzie rektifikácie uplatňovali len žurnalistky. Podľa O. Müllerovej sa tento typ rektifikácií vyskytuje najmä na vyučovaní a pri komunikácii dospelého s dieťaťom.²² V iných typoch komunikačných situácií sa počas nadmerného uplatňovania cudzích rektifikácií potláča interakčný aspekt a hovoriaci, ktorého počúvajúcí neustále opravuje, stráca záujem o pokračovanie v dialógu. Pri uplatňovaní elízie partneri vypúšťali z dialógu verbálny text známy z kontextu a zo situácie a akcentovali nosné slová, napríklad **A k tej strane?; Konkrétne SDE.; Prečo?; Pekná**

²¹ MÜLLEROVÁ, O.: Mluvený text a jeho syntaktická výstavba. Praha: Academia 1994, s. 94.

²² MÜLLEROVÁ, O.: c. d., s. 94.

paralela.; A konkrétne?. Elízia sa vyskytla častejšie v reči žurnalistov (vyše 55%) ako v reči žurnalistiek (menej ako 45%). Aj to dokumentuje tézu, že reč mužov je faktograficky nasýtenejšia ako reč žien.

Nie menej výrazné sú aj rozdiely vo výbere neverbálnych prostriedkov. Tie sú determinované hlavne tým, že muži aj ženy sa usilujú nimi podčiarknuť svoju príslušnosť k pohlaviu. Žurnalisti v porovnaní so žurnalistkami uplatňovali menej mimiky, menej sa kontaktovali s hosťom relácie pohľadom. Udržovali väčšiu vzdialenosť od partnera. Žurnalistky v porovnaní so žurnalistami živšie a adresnejšie gestikulovali, uplatňovali viac sebahaptiky a dlhšie a častejšie sa pozerali na hostku relácie. Na tvárach žurnalistiek sa odrážalo viac emócií.

Rozdiely medzi neverbálnymi prostriedkami žurnalistov a žurnalistiek v komunikácii s hosťom relácie rovnakého pohlavia sumarizujeme v nasledujúcej tabuľke:

Muži	Ženy
menej mimiky	viac mimiky
menej pohľadov	viac pohľadov
väčšia vzdialenosť od partnera	menšia vzdialenosť od partnerky
menej emocionálni	viac emocionálne
menej expresívnych gest	viac expresívnych gest

Uplatňované neverbálne prostriedky nie sú stabilné – potenciálne sa menia. V komunikácii s partnerom opačného pohlavia žurnalisti a žurnalistky čiastočne modifikujú svoje neverbálne správanie. Napríklad dĺžka pohľadu bola najkratšia v komunikácii žurnalista – hosť relácie, najdlhšia v komunikácii žurnalistka – hostka relácie, stredná v komunikácii opačného pohlavia.

Pri sledovaní špecifik v reči žurnalistov a žurnalistiek sme museli nevyhnutne brať do úvahy popri lingvistike aj psychológiu a sociológiu komunikantov. Okrem prostriedkov súvisiacich s tvorením hlasu všetky ostatné majú špecifické psycholingvistické a sociolingvistické črty. Ukazuje sa, že na špecifickosť reči žurnalistov a žurnalistiek vplýva nielen pohlavie, ale aj potreba správať sa ako muž/žena. Na základe uvedeného si dovoľujeme konštatovať, že vo vedeckom opise dvojakých spôsobov vyjadrovania mužov a žien sa ukazuje vhodnejšie hovoriť o špecifikách ich reči a nie jazyka.

Výskum potvrdil existenciu diferencií v reči žurnalistov a žurnalistiek. Pohlavie je jedným zo silných extralingvistických činiteľov, ktoré vplývajú na komunikáciu.

Adresa autorky: PhDr. Oľga Škvareninová, CSc., Katedra žurnalistiky FiF UK, Štúrova 9, 818 01 Bratislava. T: 02/5296 4192, F: 02/5292 6530, E-mail: olga.skvareninova@fphil.uniba.sk

Differences in Communication of Male and Female Journalists

Škvareninová, O.

Keywords: verbal and nonverbal communication – gender in communication – social presentation of the sexes – sex-stereotypes in language – masculine and feminine speech

The study of the relationship between language and sex is by no means new. Although interest in these questions goes back at least 100 years, only in the last three decades it emerged as a recognized field of inquiry. Interest in this topic crosses many disciplinary boundaries and scholars use a wide variety of methods to study it.

Our paper gives the social representation of sex differences and their impact on language and communication. It focuses especially on questions concerning communication differences between male and female journalists. It sets out how male and female journalists use verbal and nonverbal means of communication in different ways. Sex differences are presented in intonation, vocabulary, text composition and nonverbal behaviour.

For example, female journalists display more variability in intonation than male journalists do. Male journalists use more nouns, numerals, adverbs and less verbs and intensifiers than female journalists. Male speech is dynamic and fact-filled, female speech expresses emotions and uncertainty.

Sex differences in nonverbal behaviour also reflect the different identities of males and females. Male journalists compared to female journalists: have less expressive faces, look at others less, keep greater distance from others, are less emotional, use fewer expressive gestures. The male – female nonverbal differences are not invariant. In opposite-sex communication males and females often accommodate to the other's norms.

